

Uchwała z dnia 14 lipca 2005 r., III CZP 34/05

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Barbara Myszka

Sędzia SN Marek Sychowicz

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Reginy W., Marzanny G., Grażyny O., Ireny B. (...) o świadczenie pieniężne, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 14 lipca 2005 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze postanowieniem z dnia 25 stycznia 2005 r.:

"Czy przejęcie przez organ założycielski, na podstawie art. 60 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. z dnia 14 października 1991 r.), zobowiązań i należności samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej postawionego w stan likwidacji następuje z – określoną w rozporządzeniu lub uchwale o likwidacji – datą zaprzestania udzielania przez ten zakład świadczeń zdrowotnych, czy też z datą zakończenia czynności likwidacyjnych?"

podjął uchwałę:

Zobowiązania i należności postawionego w stan likwidacji samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej stają się zobowiązaniami i należnościami jego organu założycielskiego z dniem zakończenia czynności likwidacyjnych, określonym w uchwale o likwidacji (art. 60 ust. 6 w związku z art. 60 ust. 4b pkt 5 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, Dz.U. Nr 91, poz. 408 ze zm.).

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu przez Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze, zażalenia wierzycieli na postanowienie Sądu Rejonowego w Kamiennej Górze uwzględniające skargę Powiatu K. na czynność komornika, polegającą na zajęciu rachunku bankowego skarżącego w toku egzekucji prowadzonej przeciwko Samodzielnemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w K.G.

W sprawie zostało ustalone, że przeciwko Zakładowi prowadzone są przez komornika sądowego postępowania egzekucyjne na podstawie tytułów wykonawczych wystawionych przeciwko Zakładowi. Uchwałą Powiatu K. z dnia 24 kwietnia 2003 r. Zakład postawiono w stan likwidacji, ustalając termin otwarcia likwidacji na dzień 24 kwietnia 2003 r., termin zakończenia działalności medycznej na dzień 31 lipca 2003 r., a termin zakończenia czynności likwidacyjnych na dzień 31 lipca 2006 r. Decyzją Wojewody D. z dnia 8 stycznia 2004 r. Zakład został wykreślony z rejestru zakładów opieki zdrowotnej.

Na wniosek wierzycieli Zakładu, powołujących się na uchwałę o jego likwidacji oraz na art.60 ust.6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. Nr 91, poz. 408 ze zm. – dalej: „u.z.o.z.”) – i domagających się zajęcia rachunku bankowego Powiatu K. oraz zaspokojenia z niego ich należności – komornik zajął powyższy rachunek.

Sąd Rejonowy, uwzględniając skargę Powiatu na tę czynność komornika, stwierdził, że użyte w art. 60 ust. 6 u.z.o.z. określenie „ po jego likwidacji” należy rozumieć jako zakończenie wszystkich czynności likwidacyjnych, co oznacza, iż dopiero po zakończeniu postępowania likwidacyjnego samodzielnego publicznego

zakładu opieki zdrowotnej jego zobowiązania stają się zobowiązaniami właściwej jednostki samorządu terytorialnego. W rozpoznawanej sprawie datą zakończenia postępowania likwidacyjnego jest wskazany w uchwale o likwidacji dzień 31 lipca 2006 r.

Sąd Okręgowy, podzielając w zasadzie to stanowisko, wskazał, że w tym zakresie istnieje rozbieżność w wykładni art. 60 ust. 6 u.z.o.z., niektóre bowiem sądy stoją na stanowisku, prezentowanym w rozpoznawanej sprawie przez wierzycieli, iż określenie „po jego likwidacji” należy rozumieć jako dzień zaprzestania udzielania świadczeń zdrowotnych przez likwidowany zakład i z tym dniem jego zobowiązania przechodzą na organ założycielski. Zwolennicy tego stanowiska wskazują, że zaprzestanie udzielania przez zakład świadczeń medycznych stanowi podstawę do wykreślenia go z rejestru administracyjnego, a w konsekwencji także z rejestru sądowego i utratę osobowości prawnej. Określenie w uchwale o likwidacji daty zakończenia czynności likwidacyjnych jest jedynie czynnością techniczną, nie mającą znaczenia w świetle art. 60 ust. 6 u.z.o.z. Sąd Okręgowy stwierdził, że jest to stanowisko korzystne dla wierzycieli likwidowanego zakładu opieki zdrowotnej, którzy wcześniej mogą uzyskać zaspokojenie swoich wierzytelności z majątku organu założycielskiego, jednakże pomija ono, iż celem postępowania likwidacyjnego jest m.in. rozdysponowanie składników materialnych i niematerialnych likwidowanego zakładu, co można osiągnąć dopiero po zakończeniu wszystkich czynności likwidacyjnych. Jednak – w ocenie Sądu – przyjęcie, że dniem przejęcia zobowiązań likwidowanego zakładu jest dopiero określony w uchwale dzień zakończenia czynności likwidacyjnych może sprzyjać wyznaczaniu tego terminu jako bardzo odległego i znacznie wydłużać zaspokojenie wierzycieli.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Analizę przedstawionego zagadnienia prawnego należy rozpocząć od wskazania regulacji prawnych dotyczących likwidacji publicznych zakładów opieki zdrowotnej, zawartych w ustawie o zakładach opieki zdrowotnej. W pierwszym rzędzie stanowi o tym art. 43, który dotyczy każdej likwidacji publicznego zakładu opieki zdrowotnej i wymaga określenia w uchwale likwidacyjnej terminu zakończenia działalności likwidowanego zakładu, nie wcześniej niż 3 miesiące od daty wydania uchwały o likwidacji oraz określenia sposobu i formy zapewnienia pacjentom nieprzerwanego udzielania takich samych świadczeń. O losach majątku

likwidowanego publicznego zakładu opieki zdrowotnej stanowi art. 53a ust. 2 u.z.o.z., wskazując, że w przypadku likwidacji majątek zakładu, po zaspokojeniu wierzycieli, staje się własnością organu założycielskiego, który decyduje o jego przeznaczeniu. Artykuł 60 dotyczy natomiast tylko samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej i reguluje szczególny rodzaj ich likwidacji albo przekształcenia, do których dochodzi wtedy, gdy ujemny wynik finansowy zakładu nie może zostać pokryty we własnym zakresie (art. 60 ust. 3 w związku z ust.1). Przepis ten zatem reguluje likwidację samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, do jakiej dochodzi z powodów finansowych – niemożności pokrycia przez zakład jego ujemnego wyniku finansowego a w konsekwencji i zobowiązań. Z tego względu zawiera on dalsze, szczególne wymogi stawiane m.in. uchwale o likwidacji, która w takiej sytuacji musi nie tylko zawierać regulacje określone w art. 43 ustawy, lecz także dalsze, wymienione w art. 60 ust. 4b, w tym oznaczenie dnia otwarcia likwidacji, określenie sposobu i trybu zadysponowania składnikami materialnymi i niematerialnymi, wskazanie podmiotu, który przejmie prawa i obowiązki likwidowanego zakładu i oznaczenie dnia zakończenia czynności likwidacyjnych. Zgodnie zatem z art. 43 ust. 1 i art. 60 ust. 4b, uchwała o likwidacji samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, do której dochodzi z powodu niemożności pokrycia przez zakład ujemnego wyniku finansowego, powinna określać datę otwarcia likwidacji, datę zakończenia udzielania świadczeń medycznych oraz datę zakończenia czynności likwidacyjnych, przy czym konieczność wskazania tej ostatniej daty występuje tylko przy likwidacji w trybie art. 60 u.z.o.z., co należy łączyć z istnieniem przy takiej likwidacji licznych długów i zobowiązań, które powinny zostać zaspokojone w toku postępowania likwidacyjnego. Wskazuje na to art. 53a ust. 2 u.z.o.z., z którego wynika, że likwidacja zakładu opieki zdrowotnej jest procesem ciągłym, mającym na celu m.in. zaspokojenie wierzycieli zakładu, dopiero bowiem po ich zaspokojeniu w toku likwidacji, majątek zakładu staje się majątkiem jego organu założycielskiego. Koresponduje to z art. 60 ust. 6 u.z.o.z., zgodnie z którym zobowiązania i należności samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej po jego likwidacji stają się zobowiązaniami i należnościami organu założycielskiego.

Powyższa regulacja świadczy o tym, że ustawodawca, przewidując konieczność wskazania w uchwale o likwidacji kilku dat określonych czynności, rozróżnił je i związał z nimi różne skutki. Przykładowo, data zakończenia

działalności medycznej stanowi podstawę do skreślenia zakładu z tym dniem z rejestru administracyjnego (art. 43 ust. 4), a w dalszej kolejności wykreślenia z Krajowego Rejestru Sądowego (art. 60 ust. 5). Brak więc podstaw do utożsamiania różnych terminów zamieszczanych w uchwale likwidacyjnej, jak również do przyjęcia, że którykolwiek z nich ma charakter tylko techniczny i nie wywołuje żadnych skutków prawnych. W szczególności brak podstaw do utożsamiania skutków określenia daty zakończenia działalności medycznej zakładu i utraty osobowości prawnej z jego likwidacją, w rozumieniu art. 60 ust. 6 u.z.o.z.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 16 grudnia 2004 r., V CK 287/04 (OSNC 2005, nr 12, poz. 213), z dnia 16 grudnia 2004 r., V CK 290/04 (nie publ.), z dnia 2 grudnia 2004 r., V CK 110/04 (nie publ.), z dnia 2 grudnia 2004 r., V CK 111/04 (nie publ.) oraz z dnia 19 stycznia 2005 r., V CK 590/04 (nie publ.), osobowość prawna zakładu opieki zdrowotnej nie jest warunkiem koniecznym jego istnienia i prowadzenia działalności wskazanej w art. 1 ust. 1 u.z.o.z., natomiast konieczne jest osiągnięcie określonego stopnia organizacji materialnej i osobowej, umożliwiającego udzielanie świadczeń zdrowotnych. Dokonując wykładni zawartego w art. 60 ust. 6 u.z.o.z. pojęcia „po likwidacji zakładu”, Sąd Najwyższy stwierdził, że skoro ustawodawca nie przywiązuje wagi do cech podmiotowych zakładu opieki zdrowotnej, w tym cechy normatywnej, jaką jest osobowość prawna, a znaczenie nadaje jego cechom przedmiotowym, decydującym o zdolności do wypełniania zadań określonych w art. 1 ust. 1 ustawy, to mówiąc o likwidacji zakładu ma na względzie ustanie jego działalności. W ocenie Sądu Najwyższego, w art. 60 ust. 6 u.z.o.z. chodzi zatem o likwidację faktyczną, jaka następuje w trakcie procedury likwidacyjnej, co uzasadnia przewidzianą w tym przepisie sukcesję generalną dopiero po ostatecznym zakończeniu likwidacji zakładu. Podobne stanowisko zajął także Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 25 lipca 2003 r., III PZP 6/03 (OSNAPUS 2003, nr 24, poz. 587), wskazując, że w art. 60 ust. 6 u.z.o.z. chodzi o przejęcie przez organ założycielski tych zobowiązań zlikwidowanego zakładu, które nie zostały zaspokojone w toku postępowania likwidacyjnego.

Z tym stanowiskiem należy się zgodzić. Likwidacja zakładu w rozumieniu omawianego przepisu nie następuje ani z dniem zaprzestania udzielania świadczeń zdrowotnych, ani z dniem utraty osobowości prawnej. Zarówno wykładnia językowa, jak i systemowa oraz funkcjonalna wskazują, że użyty w art. 60 ust. 6 u.z.o.z. termin

„po jego likwidacji”, oznacza sytuację po zakończeniu procesu likwidacyjnego zakładu. Termin „po jego likwidacji” oznacza to samo co „po zakończeniu likwidacji”, zgodnie zaś z art. 60 ust. 4b pkt 3 oraz art. 53a ust. 2 u.z.o.z., likwidacja zakładu ma charakter procesu ciągłego, a nie jednorazowego aktu i powinna spełnić dwa cele: rozdysponowanie składników wchodzących w skład zakładu w znaczeniu podmiotowym i zaspokojenie wierzycieli. Zastosowane zatem w art. 60 ust. 6 u.z.o.z. pojęcie likwidacji obejmuje czynności, dzięki którym możliwe jest zrealizowanie wskazanych celów. Skoro tak, to bez wątplenia nie można uznać, że pojęcie „po likwidacji” jest równoznaczne z zaprzestaniem udzielania przez zakład świadczeń zdrowotnych i utratą osobowości prawnej, w chwili bowiem zaprzestania udzielania takich świadczeń zakład musi dysponować składnikami majątkowymi, które umożliwiały mu świadczenie usług medycznych. Przyjęcie, że likwidacja zakładu następuje z chwilą zaprzestania udzielania świadczeń zdrowotnych, praktycznie uniemożliwiłoby zaspokojenie wierzycieli z majątku likwidowanego zakładu, byłoby bowiem równoznaczne z wyłączeniem z postępowania likwidacyjnego składników majątkowych istniejących w chwili zaprzestania udzielania świadczeń zdrowotnych, to zaś podważałoby sens postępowania likwidacyjnego i byłoby sprzeczne z jego celem, wynikającym z art. 53a ust. 2 u.z.o.z.

Ustawodawca nie przypadkowo wprowadził odpowiedzialność podmiotów wskazanych w art. 60 ust. 6 u.z.o.z. za długi zakładu, jakie pozostały „po jego likwidacji”. Oznacza to, że wierzyciele powinni zostać zaspokojeni w toku postępowania likwidacyjnego. Dopiero jeżeli okaże się to niemożliwe, odpowiedzialność przechodzi na podmioty wskazane w art. 60 ust. 6. O tym, czy wierzyciele zaspokoją swoje roszczenia w toku postępowania likwidacyjnego będzie wiadomo dopiero po zakończeniu czynności likwidacyjnych, a nie po zakończeniu działalności zakładu. Pojęcie „po likwidacji zakładu” użyte w omawianym przepisie oznacza zatem zakończenie wszystkich czynności likwidacyjnych, podobnie jak analogiczne pojęcie „po zakończeniu likwidacji”, użyte przez ustawodawcę w art. 275 k.h., na co wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 8 stycznia 2002 r., I CKN 752/99 (OSNC 2002, nr 10, poz. 130).

Z tych względów należy uznać, że likwidacja samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, przeprowadzana na podstawie art. 60 u.z.o.z., następuje z dniem zakończenia czynności likwidacyjnych, który powinien być wskazany w

uchwale o likwidacji. Z tym dniem na organ określony w art. 60 ust. 6 u.z.o.z. przechodzą zobowiązania i należności zakładu.

Wbrew obawom wyrażonym w uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia prawnego, taka wykładnia omawianego przepisu nie musi doprowadzić do wyznaczania w uchwale likwidacyjnej przez organ decydujący o likwidacji zakładu, odległego terminu zakończenia czynności likwidacyjnych i w ten sposób odsuwania w czasie możliwości zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Ustalenie tego terminu podlega kontroli w trybie postępowania administracyjnego i wierzyciele mogą z drogi tej skorzystać.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy rozstrzygnął zagadnienie prawne, jak w uchwale.